

УДК 81'373:[811.161.3+811.111]

В.А. Арцёмава,

кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры
англійскай мовы гуманітарных спецыяльнасцей БДУ**РЭПРЭЗЕНТАЦЫЯ ПАРАМЕТРЫЧНЫХ УЛАСЦІВАСЦЕЙ
АБ'ЕКТАЎ У БЕЛАРУСКАЙ І АНГЛІЙСКАЙ ФРАЗЕАЛАГІЧНАЙ
КАРЦІНЕ СВЕТУ: ПАРАЎНАЛЬНА-СУПАСТАЎЛЯЛЬНЫ АСПЕКТ**

Метрычнасць звязана з успрыманням прасторы чалавекам як канечнай і дыскрэтнай: аб'екты, што яе нападняюць, суадносяцца адзін з адным і паддаюцца параўнанню па сваіх фізічных параметрах. Яны маюць даўжыню, шырыню і вышыню і канцэптуалізуюцца як трохмерныя геаметрычныя сутнасці. А. Пуанкарэ мяркуе, што вытокі трохмернасці караняцца ў асаблівасцях чалавечага ўспрымання, бо чалавек лепш прыстасаваны да існавання ў трохмернай, а не двухмернай або чатырохмернай прасторы [1].

Метрычнасць прадстаўлена 54 беларускімі і 36 англійскімі фразеалагічнымі адзінкамі, размеркаванымі па наступных фразеасемантычных групах: **памер, даўжыня, глыбіня і кантынুальнасць**.

Памер. Як паказаў аналіз беларускага і англійскага фактаграфічнага матэрыялу, аб'екты могуць быць *вялікімі, малымі*, а таксама *аднолькавага памеру*.

Вялікім можа быць:

- а) чалавек (беларус. *вярста каломенская* 'чалавек вельмі высокага росту' [СФ 1, с. 273], англ. *a long / big drink of water* – літаральна 'высокі струмень вады' – 'чалавек вельмі высокага росту' [DAIPV]);
- б) дрэвы і расліны (беларус. *гамоніць / гаворыць з небам*, англ. *be high as the sky* – літаральна 'быць высокім як неба' [DAIPV] са значэннем 'вельмі высокі, выгоністы; пра лес, дрэвы, расліны').

Разам з семай 'вялікі' ў беларускіх і англійскіх фразеалагізмах актуалізуюцца наступныя дадатковыя семы:

- а) 'дужы, валодае неабмежаванымі фізічнымі магчымасцямі' (беларус. *хоць у плуг запрагай* [СФ 2, с. 464], англ. *built like a tank* – літаральна 'са складам як танк' – 'магутнага складу, моцны' [CID]);
- б) 'ганарлівы' (беларус. *не бачыць ног за пузам* 'пра тоўстага, ганарлівага чалавека' [ФСМТЯК, с. 363], *a fat cat* – літаральна 'тоўсты кот' – 'таўстапузы, ганарлівы' [DAIPV]).

Малы памер аб'ектаў прадстаўлены 15 беларускімі і 8 англійскімі ФА. Аналіз вобразных складнікаў беларускіх і англійскіх фразеала-

гізмаў гэтай падгрупы паказаў, што для рэпрэзентацыі вышэйадзначанай метрычнай характарыстыкі сярод трох асноўных мадэлей канцэптуалізацыі і катэгарызацыі прасторы чалавекам – антрапаморфнай (human body part model), зааморфнай (zoomorphic model) і тэраморфнай як прадстаўлення аб пэўным наземным арыенціры (landmark model) [2] – выкарыстоўваецца часцей зааморфная метафара. У якасці прататыпа маленькага памеру, пад якім мы разумеем цэнтральны член катэгорыі з максімальна значнымі ўласцівасцямі, у беларускай і англійскай фразеасістэмах выступаюць насякомыя (беларус. з *камароў / камарыны нос* 'невялікі па колькасці і памерах' [СФ 1, с. 108], англ. *knee-high to a mosquito* – літаральна 'па калена камару' – 'вельмі нізкага росту, вельмі малы' [НАРС, с. 402]), земнаводныя (беларус. *жабе па калена* 'вельмі нізкага росту, вельмі малы' [СФ 2, с. 540]), птушкі (беларус. з *вераб'іны нос* 'невялікі па колькасці і памерах і пад.', *варона ў дзюбе панесці можа* [СФ 2, с. 108], англ. *knee-high to a duck* – літаральна 'качцы па калена' – 'вельмі нізкага росту, вельмі малы' [НАРС, с. 402]), млекакормячыя (англ. *knee-high to a jackrabbit* – літаральна 'трусу па калена' – 'вельмі нізкага росту' [DAIPV]).

Увогуле, беларускія і англійскія ФА са значэннем 'вялікі' або 'малы' выклікаюць у моўцы іронію па прычыне адхілення метрычных характарыстык аб'екта ад агульнапрынятых нормаў і параметраў і ў фразеалагічных слоўніках суправаджаюцца паметамі *іранічнае (ironical)* або *жартаўлівае (humorous)*.

Аднолькавы памер у нашай выбарцы прадстаўлены пяццю беларускімі і адным англійскім фразеалагізмамі: беларус. *адзін пад адзін / адна пад адно / адно пад адно* [СФ 1, 63], *адзін у адзін* [СФ 1, с. 63], *лоб у лоб* [СФ 1, с. 660], *як адзін* [СФ 1, с. 660], *як на падбор* [СФ 2, с. 134], англ. *two / three etc of a kind* (літаральна 'два, тры аднаго тыпу') [DAIPV] 'амаль ці зусім аднолькавыя па сіле, росце'. Аб'екты, аднолькавыя па памеры, успрымаюцца назіральнікам як люстрана сіметрычныя, калі аб'ект пры аперацыі адлюстравання пераходзіць у сябе. Сіметрыя – гэта гармонія, правільнае фізічнае

і духоўнае развіццё, што адпавядае вызначаным фізіялагічным і сацыякультурным нормам пэўнай моўнай супольнасці. З гэтай прычыны беларускія і англійскія ФА са значэннем 'аднолькавы па памеры' маюць дапаўняльную сему 'адборныя, падабраныя па велічыні і якасці', атрымліваюць станоўчую канатацыю і падаюцца ў слоўніках з паметай *адабральны*.

Глыбіня ёсць адлегласць ад паверхні да дна аб'екта. Гэта метрычная характарыстыка прадстаўлена толькі адной беларускай і адной англійскай ФА: беларус. *вераб'ю па калена* 'вельмі мелка, неглыбока (у рэчцы, ручаі і пад.)' [СФ 1, с. 540] і англ. *up to one's knees* – 'неглыбока' [НАРС, с. 402; DAIPV].

Даўжыня – лінейны памер прадмета ў гарызантальным кірунку. Гэта характарыстыка прадстаўлена адной беларускай ФА *на жабін скок* і адной англійскай ФА *no distance at all* [НАРС, с. 206] са значэннем 'вельмі малы па даўжыні' [СФ 2, с. 402]. У англійскім фразеалагізме значэнне 'кароткі' маніфестуецца праз адмаўленне: *Oh, it's no distance at all up by the path, only a few moments...yes...* (D. Pearson) 'Ой, гэта зусім **недалёка** па сцежцы, толькі некалькі хвілін ... так ...'. У беларускай ФА падобная семантыка ствараецца параўнаннем са скачком жабы – зямнаводнай істоты з адносна кароткімі канечнасцямі. Яна не можа скачыць на вялікую дыстанцыю: *Пазносіў снапы, мой ты добры муж, з нашай постаці – што на жабін скок, змалацілі мы іх у два цапы* (Я. Сіпакоў).

Нязначная колькасць ФА са значэннем даўжыні (гарызанталь) у параўнанні з колькасцю ФА са значэннем вышыні (вертыкаль) дазваляе зрабіць выснову пра прыярытэт вертыкальных прасторавых вымярэнняў над гарызантальнымі ў жыцці і свядомасці беларускай і англійскай моўных супольнасцей.

Побач з метрычнай семантыкай беларускія і англійскія ФА адлюстроўваюць гендарныя стэрэатыпы, пад якімі мы разумеем абагульненыя ўяўленні пэўнай моўнай супольнасці аб нарматыўных паводзінах мужчын і жанчын, іх знешнім выглядзе – своеасаблівыя эталоны мужнасці / жаночкасці. Аналіз беларускага і англійскага фразеалагічнага матэрыялу паказаў, што эталонамі мужнасці з'яўляюцца моцны склад цела, шырокія плечы, высокі рост. Гэта паказчыкі вялікай фізічнай сілы і вынослівасці, што дазваляюць не толькі рабіць складаную і цяжкую працу, але і карыстацца поспехам у процілеглага полу, што значна павышае шанцы перадачы ўласных генаў сваім нашчадкам: *Марыя Міхайлаўна ўважліва аглядзепа рослага правадніка. Касы сажаны ў плячах. Волат* (У. Мяжэвіч). *I should*

imagine he's pretty strong – he's built like a tank [CID] 'Я мяркую, што ён даволі моцны – **здаровы як бык**'. Высмейваюцца адвіслы жывот, лішняя вага, як у наступных кантэкстах: *I am ён тоўсценькі як кадзь, I нізкі, і кругленькі* (Я. Колас). *He ate till he was as big around as a molasses barrel* [DAIPV] 'Ён снедаў, пакуль не стаў тоўстым **як кадзь**'; *Хоць дзяўчаты былі, як гаворыцца, у цэле, але ж добрых дзесяць дзён... яны не бачылі ў вочы мяса* (Г. Марчук). *Stephanie had always been on the heavy side for her 5 ft 4 ins (1.6 m) frame* [BNC] 'Стэфані заўсёды была ў **цэле** пры росце 5 футаў 4 дзюйма ці 1,6 метра'.

Нацыянальна-спецыфічныя рысы ўспрымання і рэпрэзентацыі метрычных характарыстык у беларускай і англійскай фразеасістэмах праяўляюцца ў несупадзенні:

1) аб'ектаў для вымярэння. Напрыклад, беларускія ФА *Бог семярым нёс ды аднаму дастаўся / удзяліў* [СФ 2, с. 321] і *на дваіх рос, аднаму дастаўся* [СФ 2, с. 321] маюць значэнне 'вельмі вялікі' і ўжываюцца для апісання носа. У англійскай фразеасістэме акцэнтуюцца ўвага на вялікім аб'ёме ягадзіц (англ. *broad in the beam* – літаральна 'шырокі як карабель' – 'таўстазады' [LDEI, с. 40]);

2) стрыжнёвых кампанентаў, звязаных з нацыянальна-культурнымі рэаліямі. Напрыклад, англійская ФА *as fat as an alderman* (літаральна 'тоўсты як член савета') 'тоўсты, поўны, з брушкам' [НБАРС] мае ў сваім складзе лексему *alderman* са значэннем 'член савета раёна'. Мяркуюцца, што гэты чалавек займае высокую пасаду, мае шмат грошай, добра харчуецца і таму можа быць таўсцейшым за іншых. Відавочна, што сацыяльны статус аб'екта як вобразнай асновы ФА істотна ўплывае на ўспрыманне яго метрычных уласцівасцей: чым вышэйшы сацыяльны статус аб'екта, тым больш значным становіцца яго памер. У беларускіх ФА *як кадзь / кадушка* 'поўны, тоўсты, укармлены, сыты' [ФСМТЯК, с. 223–224] і *як плаха* 'вялікі па памерах' [ФСМТЯК, с. 409] апорныя кампаненты адлюстроўваюць рэаліі жыцця беларускага народа: *кадзь* – вялікая драўляная пасудзіна з клёпак, сцягнутых абручамі для заквашвання капусты і інш. [ТСБЛМ, с. 262], *плаха* – кавалак расколатага ўздоўж бярвяна [ТСБЛМ, с. 480];

3) метрычных прататыпаў. У англійскай фразеасістэме прататыпамі маленькага памёру выступаюць фальклорныя героі: англ. *Tom Thumb* 'хлопчык з пальчык' [НАРС, с. 754] – герой англійскай народнай казкі «Гісторыя Хлопчыка-з-Пальчык» [3], *Jack Sprat* – маленькі ростам герой англійскага верша для дзяцей [4,

с. 238]. У беларускай фразеасістэме – гэта нацыянальна-спецыфічныя адзінкі вымярэння даўжыні *аршын* 0,7112 м (беларус. *аршын з шапкай* ‘вельмі малы, невысокі, нізкарослы’ [СФ 1, с. 91]) і паўвяршка 2,22 см (беларус. *ад гаршка паўвяршка* ‘вельмі нізкі, малы ростам’ [СФ 2, с. 196]).

Назіраюцца адрозненні і ў выбары метрычных прататыпаў сярод прадстаўнікоў фаўны. У беларусаў – гэта *варона* (*варона ў дзюбе панесці можа* [СФ 2, с. 108]), *верабей* (*з вераб’іны нос* ‘невялікі па колькасці і паметрах і пад.’ [СФ 2, с. 108]), *жаба* (*жабе па калена* ‘вельмі нізкага росту, вельмі малы’ [СФ 2, с. 540]), *сабака* (*хоць ты сабак вешай* ‘вельмі высокі, вялікага росту’ [СФ 1, с. 192]), у носьбітаў англійскай мовы – *duck* ‘качка’ (*knee-high to a duck* – літаральна ‘па калена качцы’ – ‘вельмі нізкага росту, вельмі малы’ [НАРС, с. 402]), *grasshopper* ‘конік’ (*knee-high to a grasshopper* – літаральна ‘па калена коніку’ – ‘вельмі нізкага росту, вельмі малы’ [НАРС, с. 335]), *jackrabbit* ‘трус’ (*knee-high to a jackrabbit* [DAIPV] – літаральна ‘трус па калена’ – ‘вельмі нізкага росту’), *cat* ‘кот’ (*a fat cat* – літаральна ‘тлусты кот’ – ‘тоўсты, ганарлівы’ [DAIPV]).

Кантынуальнасць. Адным з тыпаў метрычных уласцівасцей аб’ектаў выступае іх абмежаванасць або бязмежнасць у прасторы. Вобразнай асновай беларускіх і англійскіх фразеалагізмаў групы кантынуальнасць з’яўляецца здольнасць назіральніка ацэньваць і вымяраць участак прасторы зрокавым аналізатарам: **Наколькі хапала вока, зямля была ў сіняватай смуге** (У. Паўлаў). *The road stretched into the distance as far as the eye could see* [CALD] ‘Дарогі цягнуліся ўдалячынь, **наколькі хапала вока**’. Нягледзячы на адсутнасць у беларускім сказе дзеяслова зрокавай перцепцыі *бачыць*, ён лёгка аднаўляецца кантэкстам: **Наколькі хапала вока**, (‘было бачна, што’) зямля была ў сіняватай смуге (У. Паўлаў).

Прымета бязмежнасці першапачаткова звязана з тыпам ландшафту, на якім пражывае тая ці іншая этнічная група. Як правіла, характарыстыку бясконцасці або працягласці атрымліваюць кантынуальныя ландшафтныя аб’екты *лес, поле, стэп, луг, мора, дол, даліна, акіян* і пад.

Пераважны тып прыроднага ландшафту тэрыторыі, на якой пражывае пэўная моўная супольнасць, вызначае дамінантную прасторавую характарыстыку. Для рускага чалавека – гэта бязмежнасць і неабсяжнасць прасторы [5, с. 75–78]. Прастора ў моўнай свядомасці немцаў, наадварот, уяўляецца больш акрэсленай і закрытай, чым у рускай моўнай карціне свету [6, с. 24] з прычыны наяўнасці прыродных горных межаў.

Даследчыкі М.І. Канюшкевіч [7] і Л.М. Чумак [8] мяркуюць, што беларускай свядомасці не ўласцівая прасторавасць мыслення, аб’ёмнасць, вышыня, бясконцасць у такой ступені, як для рускага чалавека [9, с. 79], паколькі «беларус – прыхільнік да лакалізацыі свайго месца, сакралізацыі свайго малой радзімы» [10, с. 22]. Разам з тым, праведзены намі аналіз беларускіх і англійскіх ФА са значэннем ‘бязмежная прастора’ паказаў, што беларусам і англічанам таксама ў значнай ступені ўласцівая цяга да адкрытай, нічым не абмежаванай прасторы – «гэта калі лёгка дыхаецца, нішто не душыць, не бянтэжыць, калі можна пайсці куды заўгодна, калі ёсць дзе разгуляцца на волі, дзе чалавек адчувае сябе свабодна і добра» [11, с. 76]. Бязмежная прастора асацыіруецца са свабодай і ацэньваецца назіральнікам станоўча. Закрытая прастора з межамі, наадварот, уяўляецца небяспечнай, часта звязана з адсутнасцю магчымасці весці актыўнае сацыяльнае жыццё і супраджаецца негатыўнай ацэнкай моўцы (беларус. *у чатырох сценах* [СФ 2, с. 476], англ. *within four walls* [НБАРС] са значэннем ‘не выходзячы з дому, з памяшкання’).

У беларускай свядомасці закрытасць прасторы звязана з абмежаванасцю зямельных рэсурсаў (беларус. *як старой бабе сесці* ‘вельмі мала; звычайна пра зямлю’ [СФ 1, с. 389]). У англійскай фразеасістэме прасторавая абмежаванасць звязана з паняццем асобаснай прасторы. Англійскія ФА *ride / sit / travel bodkin* (літаральна ‘сядзець як шыла’) ‘сядзець уціснутым паміж двума пасажырамі’ [НБАРС] і *sit on the thin edge of nothing* (літаральна ‘сядзець на вузкім краі нічога’) ‘з цяжкасцю змяшчацца’ [БАРФС, с. 238] адлюстроўваюць важнасць захавання асобаснай дыстанцыі ў англамоўнай культуры і адлюстроўваюць негатыўнае стаўленне моўцы да таго, хто яе парушае.

Аднак у беларускай ФА свет цесны [СФ 2, с. 476] і яе англамоўным эквіваленце *it’s a small world* (літаральна ‘свет – маленькі’) [CID] са значэннем ‘у любым месцы можна нечакана сустрэцца са знаёмым’ прасторавая абмежаванасць выконвае важную функцыю. Яна дапамагае людзям сустрэцца, чаго б яны ніколі не маглі зрабіць, калі б навакольны свет быў бясконцы.

У беларускай і англійскай фразеасістэмах адлюстроўваюцца не сіметрычныя якасці аб’екта, а тыя характарыстыкі, што імкнучца да свайго максімуму або мінімуму. Яны ўспры-

маюцца як адхіленні ад нарматыўных паказчыкаў і суправаджаюцца неадабральнай або іранічнай канатацыяй. Нацыянальна-спецыфічныя рысы праяўляюцца ў выбары аб'ектаў, што атрымліваюць памеравую характарыстыку, звязаных з нацыянальна-культурнымі рэаліямі стрыжнёвых кампанентаў, а таксама метрычных прататыпаў, што абумоўлена культурна-гістарычнымі і геаграфічнымі ўмовамі пражывання беларусаў і англічан. Кантынентальнасць прасторы ў беларускай і англійскай фразеасістэмах вызначаецца магчымасцямі назіральніка ахапіць межы працяглага аб'екта зрокавым аналізатарам і тыпам дамінантага прыроднага ландшафту. Бязмежнасць асацыіруецца са свабодай і атрымлівае станоўчую канатацыю ў адрозненне ад прасторавай абмежаванасці, якая ўспрымаецца негатыўна і характарызуецца адмоўнай ацэнкай у беларускай і англійскай лінгвакультурах. Нацыянальная спецыфіка праяўляецца несупадзеннем прычыны абмежаванасці прасторы: у беларусаў – гэта недахоп зямельных рэсурсаў для гаспадаркі, для носьбітаў англійскай мовы абмежаванасць прасторы вызначаецца межамі асобнай прасторы назіральніка.

ЛІТАРАТУРА

1. Пуанкаре, А. Почему пространство имеет три измерения / А. Пуанкаре // О науке: сборник: пер. с фр. / А. Пуанкаре. – М., 1983. – С. 430–438.
2. Heine, B. Cognitive Foundations of Grammar / B. Heine. – New York: Oxford Univ. Press, 1997. – 185 p.
3. Opie, I.A. The Classic Fairy Tales / I.A. Opie, P. Opie. – New York: Oxford Univ. Press, 1980. – 336 p.
4. The Oxford Dictionary of Nursery Rhymes / ed.: I.A. Opie, P. Opie. – Oxford New York: Oxford Univ. Press, 1997. – 559 p.
5. Шмелев, А.Д. Русская языковая модель мира: материалы к словарю / А.Д. Шмелев. – М.: Яз. славян. культуры, 2002. – 224 с.
6. Шамне, Н.Л. Сопоставительное освещение семантики немецких и русских глаголов движения в аспекте интерпретации категории пространства: автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.20 / Н.Л. Шамне; Волгогр. гос. ун-т. – Казань, 2000. – 45 с.
7. Канюшкевіч, М.І. Моўная карціна свету беларуса: на матэрыяле мастацкіх параўнанняў / М.І. Канюшкевіч // Славянские народы и их культура в современном мире: материалы Междунар. науч. конф. / Мозыр. гос. пед. ин-т [и др.]; редкол.: В.И. Коваль (отв. ред.) [и др.]. – Гомель, 1996. – С. 76–80.
8. Чумак, Л.Н. Синтаксис русского и белорусского языков в аспекте культурологии / Л.Н. Чумак. – Минск: Белорус. гос. ун-т, 1997. – 196 с.
9. Канюшкевіч, М.І. Моўная карціна свету беларуса: на матэрыяле мастацкіх параўнанняў / М.І. Канюшкевіч // Славянские народы и их культура в современном мире: материалы Междунар. науч. конф. / Мозыр. гос. пед. ин-т [и др.]; редкол.: В.И. Коваль (отв. ред.) [и др.]. – Гомель, 1996. – С. 76–80.
10. Чумак, Л.Н. Синтаксис русского и белорусского языков в аспекте культурологии / Л.Н. Чумак. – Минск: Белорус. гос. ун-т, 1997. – 196 с.
11. Шмелев, А.Д. Русская языковая модель мира: материалы к словарю / А.Д. Шмелев. – М.: Яз. славян. культуры, 2002. – 224 с.

БІБЛІАГРАФІЧНЫЯ СПАСЫЛКІ

- БАРФС – Большой англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин. – М.: Рус. яз., 2005.
- НАРС – Новый англо-русский словарь / В.К. Мюллер [и др.]. – М.: Рус. яз., 1995.
- НБАРС – Новый большой англо-русский словарь = New English-Russian dictionary: в 3 т. / ред.: Ю.Д. Апресян, Э.М. Медникова. – М.: Рус. яз., 1993–1994. – 3 т. [Электронный ресурс] / Ю.Д. Апресян, Э.М. Медникова. – Режим доступа: <http://www.classes.ru/dictionary-english-russian-Apresyan-term-110511.html>. – Дата доступа: 10.09.2011.
- СФ 1 – Слоўнік фразеалагізмаў: у 2 т. Т. 1. А–Л / І.Я. Лепешаў. – Мінск: БелЭн, 2008.
- СФ 2 – Слоўнік фразеалагізмаў: у 2 т. Т. 2. М–Я / І.Я. Лепешаў. – Мінск: БелЭн, 2008.
- ТСБЛМ – Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. М.Р. Судніка, М.Н. Крыўко. – Мінск: Бел. энцыкл., 1996.
- ФСМТЯК – Фразеалагічны слоўнік мовы твораў Я. Коласа / А.С. Аксамітаў. – Мінск: Навука і тэхніка, 1993.
- BNC – The British National Corpus [Electronic resource]. – Oxford, 2010–2012. – Mode of access: <http://www.natcorp.ox.ac.uk>. – Date of access: 14.05.2010.
- CALD – Cambridge Advanced Learner's Dictionary [Electronic resource]. – 2012. – Mode of access: <http://www.cambridge.org/dictionary/british>. – Date of access: 05.05.2010.
- CID – Cambridge Idioms Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access: <http://idioms.thefreedictionary.com>. – Date of access: 12.04.2010.
- DAIPV – McGraw-Hill Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs [Electronic resource] / R. Spears. – 2011. – Mode of access: <http://www.idioms.thefreedictionary.com>. – Date of access: 03.03.2010.
- LDEI – Longman Dictionary of English idioms / Th.H. Long. – London: Longman, 1987.

SUMMARY

The article is devoted to the comparative analysis of the Belarusian and English idioms with metric semantics. A common characteristic of phraseological representation of the metric properties are non-standard characteristics of objects and gender stereotypes. National specific features are divergences in objects for measurement, core components associated with ethno-cultural realities and metric prototypes. All these convergences are determined by historical and geographical conditions of the Belarusians and the British.

Паступіў у рэдакцыю 28.01.2014 г.